

**การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดน
: กรณีศึกษา อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร**
**Thai Special Economic Zone and Economic Border
: Case Study of Wan Yai District, Mukdahan Province**

สุจิตตรา ฤทธิสกุลชัย¹
Suchittra Ritsakulchai¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดน : กรณีศึกษา อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการพื้นที่ชายแดนทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เพื่อรองรับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของอำเภอ 2) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาสของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดนของพื้นที่ ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ตลอดจนสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการโรงแรม-รีสอร์ท นักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า

1. ศักยภาพการจัดการทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดน พบว่า พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีอาชีพทำนาเป็นหลัก และประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนการประมงในลำน้ำโขง ด้านการท่องเที่ยว อำเภอห้วยน้ำใหญ่อยู่ตรงกลางและเชื่อมโยงเขตพื้นที่ติดต่อกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

2. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส (SWOT) การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดนของพื้นที่ พบว่า จุดแข็ง คือ มีเส้นทางการคมนาคมเข้าสู่อำเภอได้หลายเส้นทาง และมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย จุดอ่อน คือ สภาพภูมิอากาศ และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สินค้าของฝาก ของที่ระลึก หรือสินค้าโอท็อป ยังไม่เข้มแข็ง ส่วนภัยคุกคาม คือ ประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการขาดแคลนแรงงานฝีมือ อย่างไรก็ตาม การสร้างแนวเส้นทางรถไฟความเร็วสูงสายใหม่ ถือเป็นโอกาสสำคัญของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเป็นศูนย์กลางขนส่งสินค้าชายแดนในภูมิภาค

จากการสำรวจสภาพภูมิศาสตร์ พบว่า อำเภอห้วยน้ำใหญตั้งอยู่ตรงกลางระหว่างเมืองมุกดาหารและอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร ประมาณ 33 กิโลเมตร รวมทั้งติดกับแม่น้ำโขงด้านเมืองโขงสี แขวงสะหวันนะเขต ของสปป.ลาว เมื่อพิจารณาการพัฒนาเขตพื้นที่ชายแดนภายใต้นโยบายของรัฐในการรองรับการค้าและการลงทุน จึงสรุปได้ว่า อำเภอห้วยน้ำใหญ่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีจุดเน้นด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม รวมทั้งการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (SMEs) ให้มีความเข้มแข็ง เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ราษฎรในพื้นที่อีกด้วย

คำสำคัญ : เขตเศรษฐกิจพิเศษ, อำเภอห้วยน้ำใหญ่, จังหวัดมุกดาหาร

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม e-mail: suchittra.r@msu.ac.th

ABSTRACT

The research was highlighted to Special Economic Zone and Economic Border: Case Study of Wan Yai District, Mukdahan Province. The objectives were: 1) To study the potential of economic and tourism management in this border. 2) To analyse the special economic zone of this border with SWOT method. The qualitative research focused on content analysis and field survey. Moreover, the samplings were conducted to District Chief, Deputy District Chief, Senior Deputy District Chief, Subdistrict Headman, Village Headman, resort entrepreneurs, tourists and villagers, etc. The results were found:

1) The potential of economic border management revealed that most people worked agriculture, domestic animals and fishing. In terms of tourism, this district is also located in middle zone and connected to others tourist attractions.

2) According to SWOT, the strength found that there are a lot of transport routes towards Wan Yai district. Additionally, there are many varieties of tourists attractions in this local. Nevertheless, natural disasters become both a major obstacle and the lack of skilled labours. Stimutaneously, the villagers do not understand enough about this project from the public relations of the government. At present, the high speed train become a major opportunity as center of logistic in this region.

Due to geography, Wan Yai is between Mueang district of Mukdahan and That Phranom district, Nakhon Phanom province. It is 33 km apart from Mukdahan Mueang district. Furthermore, this border faces to Xainabouli district, Savanankhet province, The Lao People's Democratic Republic (LPDR) by the frontier of Mekong River.

In conclusion, the cultural and ecotourism development are the most significant of the economic border management. In addition, the development of SMEs also help the villagers to increase their sustainable revenues.

Keywords : Special Economic Zone, Wan Yai District, Mukdahan Province

บทนำ

การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนของประเทศไทย เริ่มจากการผลักดันของธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ภายใต้กลยุทธ์ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากโครงการระเบียงเศรษฐกิจ ในพ.ศ. 2541 โดยกำหนดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนไว้ในแผนปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนจากระเบียงการขนส่ง

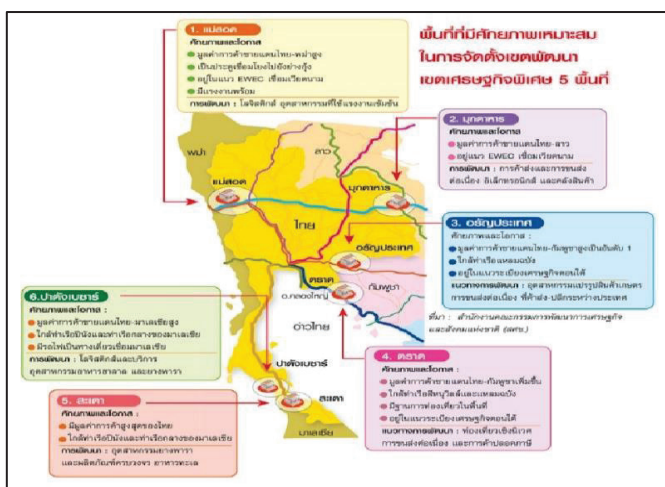
(Transport Corridors) ให้เป็นระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridors) เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2556 มติคณะรัฐมนตรีมอบหมายสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อนำนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่นำทางในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา. 2558: เว็บไซต์)

ในพ.ศ. 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ประกาศนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อสร้างฐานการผลิตเชื่อมโยงกับอาเซียนและพัฒนาเมืองชายแดน และได้มีคำสั่งที่ 72/2557 เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ.2557 แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) โดยมีหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นประธาน มีสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เป็นฝ่ายเลขานุการ และมีคณะอนุกรรมการหลักๆ อีก 6 คณะ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานด้านต่างๆ ที่เป็นหัวใจสำคัญของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ (Open Development Thailand. 2562: เว็บไซต์)

ในปีถัดมา มีประกาศกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ตามหลักเกณฑ์และจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและเหมาะสมพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน 10 จังหวัด โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. 2561: เว็บไซต์) ดังนี้

ระยะแรก 5 จังหวัด ได้แก่ ตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตราด และสงขลา ประกอบด้วย 10 อำเภอ 36 ตำบล (เริ่มดำเนินการได้ในพ.ศ. 2558) (ดังแสดงในรูปภาพที่ 1)

ระยะที่สอง 5 จังหวัด ได้แก่ หนองคาย นครราชสีมา เชียงราย นครพนม และกาญจนบุรี ประกอบด้วย 12 อำเภอ 55 ตำบล (เริ่มดำเนินการในพ.ศ. 2559)

ภาพที่ 1 จังหวัดที่ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 1
ที่มา : ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์ (2558. เว็บไซต์)

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสปป.ลาว ถือว่าเป็นกลยุทธ์สำคัญในการฟื้นฟูความสนใจเกี่ยวกับทางเดินเศรษฐกิจในเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดมุกดาหาร ได้รับการบรรจุให้เป็น 1 ใน 5

ของเขตเศรษฐกิจพิเศษระยะแรก ตามนโยบายรัฐบาลเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆในเขตบริเวณชายแดน แม้ว่าจังหวัดนี้จะเป็นเพียงจังหวัดเล็กๆ มีพื้นที่ใหญ่ร้อยละ 52 ของไทย แต่มีชายแดนติดต่อกับสปป.ลาว เป็นเส้นทางสัญจรที่ใกล้ที่สุด และยังสามารถเดินทางต่อไปยังเวียดนามได้ จึงทำให้มีการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ขึ้นเพื่อเชื่อมระหว่าง

เมืองมุกดาหาร-สะหวันนะเขต จนไปออกทะเลที่ฝั่งเวียดนาม จึงทำให้หลายคนเปรียบเปรยมุกดาหารเสมือนประตูชายแดนแห่งอินโดจีน (เดลินิวส์. 2559: เว็บไซต์)

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดมุกดาหารจึงถือว่ามีความสำคัญและเป็นจุดยุทธศาสตร์ของรัฐบาลตามนโยบาย Thailand 4.0 มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นจังหวัดศูนย์กลางที่มหาอำนาจทางเศรษฐกิจโลก ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศญี่ปุ่น ได้ให้ความสนใจในการลงทุนในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อผลประโยชน์ในด้านการค้าหาทรัพยากร การค้า การลงทุนของตนเอง ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญ

การพัฒนาเศรษฐกิจทางด้านการส่งออก เนื่องจากเป็นช่องทางหลักในการหารายได้เข้าประเทศ ซึ่งการค้าชายแดนนับวันยิ่งจะทวีความสำคัญมากขึ้นๆ เนื่องจากในแต่ละปีมูลค่าการส่งออกอยู่ในระดับสูง หลังจากการประกาศให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร ในพ.ศ. 2557 จึงส่งผลให้พื้นที่ 3 อำเภอ ที่อยู่ตามแนวแม่น้ำโขงอย่างอำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอดอนตาล (ดังแสดงในภาพที่ 2) ในพื้นที่ 11 ตำบล พื้นที่ 361,542 ไร่ คิดเป็น 578.5 ตารางกิโลเมตร เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 1 ใน 5 จังหวัดแรก ตามที่รัฐบาลประกาศไว้ (ฝ่ายนโยบายและแผน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดมุกดาหาร. 2561: เว็บไซต์)

ภาพที่ 2 แผนที่จังหวัดมุกดาหาร

ที่มา : กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร (2562.เว็บไซต์)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า อำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนติดแม่น้ำโขงด้านเมืองไซบูลี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และห่างจากศาลากลางจังหวัดมุกดาหารประมาณ 33 กิโลเมตร โดยข้อมูลทางภูมิศาสตร์ พบว่า อำเภอหว้านใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดมุกดาหาร มีขนาดพื้นที่ทั้งหมด

84.48 ตารางกิโลเมตร หรือ 52,800 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่อาศัย/ป่าชุมชน/สาธารณูปโภค 15,624 ไร่/24.99 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 29.60 และพื้นที่การเกษตรกรรม 37,176 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 70.40 (ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ. 2561: เว็บไซต์) นอกจากนี้ อำเภอหว้านใหญ่มีย่านเขตติดกับพื้นที่อื่นๆ เช่น

1. ทิศเหนือ ติดอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

2. ทิศใต้ ติดอำเภอเมืองมุกดาหาร

3. ทิศตะวันตก ติดอำเภอดงหลวงและ อำเภอเมืองมุกดาหาร

ในพ.ศ. 2560 จังหวัดมุกดาหารได้รับ
จัดสรรงบประมาณดำเนินการหลายโครงการฯ
อาทิ โครงการก่อสร้างทางหลวงขนาด 4 ช่องจราจร
(แนวใหม่) สาย บ. นาไคร้- อ.คำชะอี (ทางหลวง) วงเงิน
ค่าก่อสร้างรวม 2,400 ล้านบาท, โครงการพัฒนา
ทางหลวงเพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทางหลวง
หมายเลข 212 อ.หว้านใหญ่-อ.ธาตุพนม(ทางหลวง)
วงเงินค่าก่อสร้างรวม 1,046 ล้านบาท นอกจากนี้
รัฐบาลได้มีแผนโครงการก่อสร้างทางรถไฟทางคู่ หรือ
โครงการรถไฟทางคู่ช่วงบ้านไผ่-มุกดาหาร-นครพนม
ซึ่งได้ผ่านการศึกษามลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA)
มาตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 และยังไม่นับรวม
โครงการเพื่อส่งเสริมการขนส่งขนาดเล็กอื่นๆ และ
โครงการสาธารณูปโภคต่างๆ ที่มีอีกหลายโครงการ
ซึ่งคาดว่าจะเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการ
ขนส่งสินค้าและการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจใน
พื้นที่ให้มากขึ้น (ศูนย์ข่าวกระทรวงพาณิชย์. 2561 :
เว็บไซต์)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาศักยภาพการจัดการพื้นที่
ชายแดนทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ในการ
รองรับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษของอำเภอ
หว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

2) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค
และโอกาสของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนว
ชายแดนของพื้นที่ อำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลของ
อำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร ดังนี้

1) การวิจัยเอกสาร (Documentary
Research) หรือวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content
Analysis) เป็นการศึกษา ค้นคว้าข้อมูล สถิติพื้นฐาน
ข้อมูลกายภาพ โดยการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
โดยทบทวนหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย จุลสาร และ
วารสารของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจน
ค้นคว้าจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

2) การวิจัยภาคสนาม (Field Research)
เป็นการสำรวจและเก็บข้อมูลในระดับพื้นที่ ได้แก่

ก) การสังเกต (Observation) เป็น
การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant
Observation) ตามความจำเป็นของเหตุการณ์ สังเกต
พฤติกรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และสภาพทั่วไป

ข) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth
Interview) ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง
(Structured Interview) และมีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม
ได้แก่ กลุ่มผู้ที่เป็นทางการและกลุ่มตัวอย่างทั่วไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านพื้นที่: อำเภอหว้านใหญ่ จังหวัด
มุกดาหาร

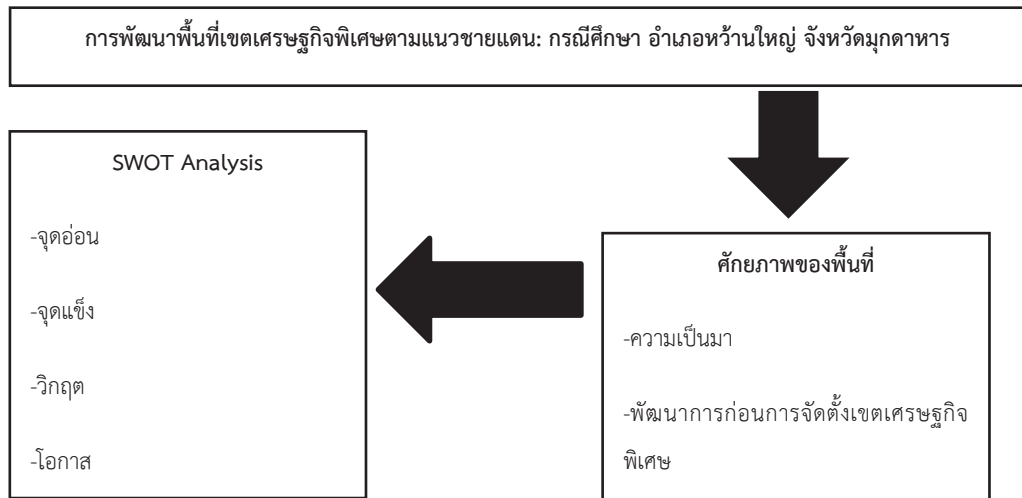
2. ด้านเนื้อหา : 1) ศักยภาพการจัดการ
พื้นที่ชายแดนทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ใน
การรองรับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2) จุดแข็ง
จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส(SWOT Analysis) การจัด
ตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดนของพื้นที่

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง:

1) ประชากร : ประชาชนในอำเภอหว้า
นใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

2) กลุ่มตัวอย่าง : 1. ผู้นำชุมชน/ท้อง
ถิ่น ได้แก่ นายอำเภอ, ปลัดอาวุโส, ปลัดอำเภอ, กำนัน
และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน 2. ประชาชนที่ประกอบ
อาชีพพ่อค้าแม่ค้า ธุรกิจโรงแรม รีสอร์ทหรือโฮมสเตย์,
นักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน

กรอบแนวคิด

ผลการวิจัย

1) ศักยภาพการจัดการพื้นที่ชายแดนทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว จากการสำรวจพื้นที่อำเภอห้วยใหญ่ในการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

อำเภอห้วยใหญ่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีจุดเน้นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เนื่องจากประชาชนยังดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีอาชีพทำนาเป็นหลัก และทำสวนเป็นอาชีพเสริม นอกจากนี้ชาวบ้านประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ อาทิ โค กระบือ สุกร ไก่ เป็ด และเลี้ยงปลา ตลอดจนการประมงในลำน้ำโขง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน หรือ OTOP นั้น ชาวบ้านทำเป็นอาชีพเสริมเท่านั้น เนื่องจากประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพราะขาดการสื่อสารจากภาครัฐอย่างเพียงพอ

ด้านการท่องเที่ยว จากการตรวจสอบสภาพภูมิศาสตร์ พบว่า อำเภอห้วยใหญ่ตั้งอยู่ตรงกลางและเชื่อมโยงเขตพื้นที่ติดต่อกับแหล่งท่องเที่ยวเขตอำเภอเมืองมุกดาหารและอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

รวมทั้งมีชายแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โดยมีแม่น้ำโขงกั้นสถานการณ์ชายแดนโดยทั่วไปถือว่า มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น แก่งกะเบา หาดมโนภิรมย์, แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา เช่น วัดสองคอน(ศาสนาคริสต์), และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น พิพิธภัณฑ์ท่านหนู พุมสะวัน เป็นต้น

2) จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส (SWOT Analysis) จากการวิจัยศักยภาพพื้นที่อำเภอห้วยใหญ่ในการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1) จุดแข็ง (Strengths)

- เป็นอำเภอที่ตั้งอยู่ตรงกลางและเชื่อมโยงเขตพื้นที่ติดต่อกับแหล่งท่องเที่ยวเขตอำเภอเมืองมุกดาหารและอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ตลอดทั้งติดกับแม่น้ำโขงด้านเมืองโขงสี แขวงสะหวันนะเขต ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นจุดเด่นและเป็นพื้นที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษอีกด้วย

- มีเส้นทางการคมนาคมเข้าสู่อำเภอได้หลายเส้นทาง

- มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อาทิ แก่งกะเบา หาดมโนภิรมย์

- มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาทิ วัดมโนภิรมย์ วัดป่าวิเวก วัดพระศรีมหาโพธิ์ วัดสองคอน

- เป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเมืองไซบุลี แขวงสะหวันนะเขต และมีพหุวัฒนธรรมที่ผ่านหน้าฮักพุมสะหวัน อดีตประธานประเทศสปป.ลาว ซึ่งเป็นบ้านเกิดของท่าน อันแสดงถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศ นอกจากนี้ สังคมชุมชนชายแดนระหว่างประเทศเป็นสังคมชุมชนที่สงบสุข ปราศจากเหตุกระทบกระทั่ง มีการไปมาหาสู่ที่ระดับอำเภอและประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนมีตลาดนัดไทย-สปป.ลาว บริเวณจุดผ่อนปรน ทุกวันอาทิตย์

- เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ในระบบนิเวศ ประชาชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชนที่พยายามยับยั้งอิทธิพลของทุนนิยมที่ไหลมาตามกระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การร่างระเบียบในพื้นที่ไม่ให้มีร้านสะดวกซื้อเข้ามาในพื้นที่

2) จุดอ่อน (Weaknesses)

- แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของอำเภอยังขาดความโดดเด่นที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว นอกจากนี้สภาพอากาศ โดยเฉพาะในฤดูหนาว อากาศมีความแปรปรวน กระแสลมแรง อาจทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ

- ภูมิทัศน์ของสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอ ในบางสถานที่ยังไม่ค่อยได้รับการปรับปรุงและพัฒนาเท่าที่ควร รวมทั้งการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ในรูปแบบที่หลากหลายช่องทาง

- เส้นทางคมนาคม ถนนมีสภาพคับแคบ และยังไม่มีย้ายบอกทางที่เด่นชัด

- การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สินค้าของฝากของที่ระลึก หรือสินค้าโอท็อป (OTOP) ยังไม่ได้รับการพัฒนาด้วยการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์และยังไม่มีสถานที่จำหน่ายสินค้าของอำเภอ(Outlet) อย่าง

เต็มรูปแบบครบวงจร

- การฉวยโอกาสจากกลุ่มพ่อค้า-แม่ค้าในพื้นที่ ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่ถือโอกาสขายสินค้าประเภทอาหารราคาสูงกว่าปกติ บางแห่งยังไม่ถูกสุขอนามัย

- ที่ดินมีแปลงว่างเปล่าเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร ตั้งแต่ก่อตั้งเป็นอำเภอ ทำให้ราคาที่ดินมีราคาสูงใกล้เคียงกับเขตเมืองใหญ่ๆ

3) โอกาส (Opportunities)

- มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง อาทิ พระธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ,แหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองมุกดาหาร และแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนครที่สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้าด้วยกันได้

- ในระดับอนุภูมิภาค ความร่วมมือระหว่างอำเภอห้วยน้ำใหญ่กับเมืองไซบุลี แขวงสะหวันนะเขต ก่อให้เกิดบรรยากาศความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย ส่งผลต่อบรรยากาศการลงทุน

- ได้รับการพิจารณาจากรัฐบาลและทุกภาคส่วน สนับสนุนการดำเนินงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

- ในอนาคต อำเภอห้วยน้ำใหญ่อยู่ในแนวเส้นทางรถไฟความเร็วสูงสายใหม่ บ้านไผ่ - นครพนม และสถานีรถไฟ เพื่อเป็นศูนย์กลางขนส่งสินค้าชายแดน (logistic) ตลอดจนการสร้างสนามบินในบริเวณใกล้อำเภอ

- ชาวบ้านมีอัธยาศัยดี เป็นมิตร มีการพึ่งพาอาศัยกันและผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม แม้มีความแตกต่างในการนับถือศาสนาในบางพื้นที่ แต่ก็มีความขัดแย้งรุนแรงในพื้นที่

4) ภัยคุกคาม (Threats)

- ดัชนีแม่น้ำโขงมีระดับสูงยากแก่การดึงน้ำขึ้นมาใช้ในไร่นา ทำให้บางพื้นที่มีพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่สามารถทำการเกษตรในฤดูแล้งได้ จึงอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว

- การรวมตัวของราษฎรเป็นกลุ่มอาชีพ
ยังมีน้อย เนื่องจากชาวบ้านไม่ตระหนักถึงความสำคัญ
ของการสร้างรายได้จากวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน
รวมทั้งการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า

- ขาดการพัฒนาฝีมือแรงงานด้านการ
ผลิตสินค้าที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

- องค์ประกอบของส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก
มีงบประมาณจำกัด ไม่สามารถส่งเสริมและลงทุนด้าน
การท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่

- ไม่มีแรงงานวัยหนุ่มสาวในพื้นที่
เนื่องจากไปประกอบอาชีพต่างถิ่นเป็นจำนวนมาก

- เนื่องจากประชาชนใช้วิถีชีวิตแบบ
ดั้งเดิม และชาวบ้านยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ
พัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนว
นโยบายของรัฐบาล

- การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษใน
อนาคต หากไม่มีการวางแผนที่ดีอาจส่งผลกระทบต่อ
วิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชนในพื้นที่

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพการจัดการพื้นที่ชายแดนด้าน
เศรษฐกิจและการท่องเที่ยว พบว่า ด้านเศรษฐกิจ
ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมี
อาชีพทำนาเป็นหลัก และทำสวนเป็นอาชีพเสริม
นอกจากนี้ชาวบ้านประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ อาทิ
โค กระบือ สุกร ไก่ เป็ด และเลี้ยงปลา ตลอดจนการ
ประมงในลำน้ำโขง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาผลิตภัณฑ์
ของวิสาหกิจชุมชน หรือ OTOP นั้น ชาวบ้านทำเป็น
อาชีพเสริมเท่านั้น เนื่องจากประชาชนยังไม่มีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐในการพัฒนาเขต
เศรษฐกิจพิเศษ เพราะขาดการสื่อสารจากภาครัฐอย่าง
เพียงพอ ในขณะที่ชาวบ้านยังดำเนินวิถีชีวิตเพื่อการ
ยังชีพในวันต่อวันเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2561) ซึ่งเห็นพ้องว่า
การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมีลักษณะซับซ้อน และ

ถูกกำกับและควบคุมโดยรัฐเท่านั้น

ด้านการท่องเที่ยว อำเภอห้วยน้ำใหญ่มี
ชายแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
(สปป.ลาว) โดยมีแม่น้ำโขงกั้น สถานการณ์ชายแดน
โดยทั่วไปถือว่า มีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อน
บ้าน ส่วนปัญหาอาชญากรรมค่อนข้างน้อยและปัญหา
ยาเสพติดมีน้อยอยู่ในสถานการณ์ที่ควบคุมได้ อย่างไร
ก็ตาม สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม แม้ในพื้นที่ดังกล่าว
จะไม่มีที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรม แต่ก็ได้รับผลกระทบ
จากโรงงานบริเวณใกล้เคียง เช่น โรงงานผลิตยางพารา
ทำให้ชาวบ้านได้รับผลกระทบจากการตั้งนิคม
อุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ John
Walsh (2015) ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมควบคู่กับมิติการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
บริเวณชายแดนด้วย

2. จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรคและโอกาส
(SWOT Analysis) ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ
ตามแนวชายแดนของพื้นที่ พบว่า จุดแข็งของอำเภอ
ห้วยน้ำใหญ่ตั้งอยู่ตรงกลางและเชื่อมโยงเขตพื้นที่ติดต่อกับ
แหล่งท่องเที่ยวเขตอำเภอ เมืองมุกดาหารและ
อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม อีกทั้งติดกับแม่น้ำ
โขง ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นจุดเด่นและเป็น
พื้นที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ นอกจากนี้การพัฒนา
โครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการรถไฟทางคู่ช่วงบ้านไผ่-
มุกดาหาร-นครพนม และสนามบินบริเวณใกล้เคียง
ถือเป็นส่วนสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและ
การลงทุนในพื้นที่อีกด้วย อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนและ
ภัยคุกคามของการพัฒนาพื้นที่ชายแดน พบว่า อำเภอ
ห้วยน้ำใหญ่เป็นองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก
มีงบประมาณจำกัด อีกทั้ง ประชาชนยังใช้วิถีชีวิตแบบ
ดั้งเดิม และชาวบ้านยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ
พัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ หากไม่มีการ
วางแผนที่ดีก็อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของ
ประชาชนในพื้นที่ในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย
ของ จามะรี เขียวทอง และคณะ(2560) กล่าวว่า แม้
ประเทศไทยได้การก้าวเข้าสู่ยุคทุนนิยมและโลกาภิวัตน์

ทางเศรษฐกิจแล้ว แต่ภาครัฐก็ยังคงมีบทบาทสำคัญในการจัดระเบียบเชื่อมต่อพื้นที่การค้าชายแดน และการสร้างอำนาจอธิปไตยของรัฐไทยบริเวณชายแดนในที่สุดข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากอำเภอห้วยน้ำใหญ่เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ และยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย ดังนั้นถือเป็นจุดเด่นในพื้นที่จึงควรมีการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม

2. ควรมีการพัฒนาสินค้าในท้องถิ่นให้มีอัตลักษณ์เฉพาะตน เช่น ของฝาก ของที่ระลึก เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่อย่างยั่งยืน ตลอดจนจัดหาสถานที่จำหน่ายสินค้า (Outlet) ของชุมชนตามบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ

3. หน่วยงานราชการควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษและการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนให้แก่ผู้นำท้องถิ่นและราษฎร นอกจากนี้ภาครัฐควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

4. เนื่องจากอำเภอห้วยน้ำใหญ่อยู่ติดริมแม่น้ำโขงที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม เหมาะแก่การพักผ่อนในช่วงวันหยุด จึงควรมีการพัฒนาพื้นที่บางแห่งให้เป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ (Home Stay) เพื่อเป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน

5. การรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวบ้านในพื้นที่ การยับยั้งกระแสทุนนิยมไม่ให้หลังไหลเข้ามาในพื้นที่มากเกินไป เพื่อคงเอกลักษณ์ของพื้นที่ดังกล่าวไว้ให้มากที่สุด ดังนั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนควรร่วมมือกันในการออกระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อปกป้องวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร.(2562). การเดินทางสู่จังหวัดมุกดาหาร.สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก <http://www.mukdahan.go.th/gandurntang.htm>.
- จามะรี เชียงทอง และคณะ. (2560). รัฐ ความสมัยใหม่ และพื้นที่หลังสมัยใหม่: การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน.เชียงใหม่: หจก. วริดาการพิมพ์
- เดลินิวส์. เขตศก.พิเศษมุกดาหาร ประตุชายแดนอินโดจีน. ฉบับวันที่ 20 พฤษภาคม 2559. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก<https://www.dailynews.co.th/economic/398589>
- ปันแก้ว เหลืองอร่ามศรี.(2561). หลังเขตเศรษฐกิจพิเศษ. เชียงใหม่: กองทุนพัฒนาวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ฝ่ายนโยบายและแผน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดมุกดาหาร.(2561). เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561, จาก https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20170220153716_file.pdf
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอาเซียน กรมประชาสัมพันธ์. (2558). เขตเศรษฐกิจพิเศษ พิเศษจริงหรือ....? สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2562, จาก http://www.aseanthai.net/ewt_news.php?nid=740&filename=index

ศูนย์ข่าวกระทรวงพาณิชย์.(2561). **มุกดาหารชูจุดแข็ง
ด้านโลจิสติกส์ ประตูด่านออกสู่อาเซียน
พลัส นำยุทธศาสตร์ท่าเรือบก มากระตุ้น
นักลงทุนในกลุ่มอินโดจีน.** สืบค้นเมื่อ 1
ธันวาคม 2561,จาก [http://www.moc.
go.th/index.php/moc-news/2015-
10-19-04-33-08/item/%E0%B8%
A1%.html](http://www.moc.go.th/index.php/moc-news/2015-10-19-04-33-08/item/%E0%B8%A1%.html)

ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ. (2561). **ข้อมูลทั่วไปของ
อำเภอยะหริ่งใหญ่.** สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม
2561,จาก [http://www.amphoe.com/
menu.php?mid=1&am=469&pv=42](http://www.amphoe.com/menu.php?mid=1&am=469&pv=42)

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.(2561). **ข่าว: เขต
เศรษฐกิจพิเศษโอกาสหรือภัยคุกคาม
ชุมชน.** สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2561,จาก
[http://www.codi.or.th/2015-08-04-
11-01-52/12773-2015-04-05-14-10-59](http://www.codi.or.th/2015-08-04-11-01-52/12773-2015-04-05-14-10-59)

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา.
(2558).**แนวทางและมาตรการเพื่อการ
พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณพื้นที่
แนวชายแดนของไทย.**สืบค้นเมื่อ 9
มิถุนายน 2562 ,จาก [https://thailand.
opendevelopmentmekong.net/th/
topics/special-economic-zones/](https://thailand.opendevelopmentmekong.net/th/topics/special-economic-zones/)

Open Development Thailand.(2562). **เขตพัฒนา
เศรษฐกิจพิเศษ.** สืบค้นเมื่อวันที่ 9
มิถุนายน 2562, จาก[https://thailand.
opendevelopmentmekong.net/th/
topics/special-economic-zones/](https://thailand.opendevelopmentmekong.net/th/topics/special-economic-zones/)

Walsh, John. (2015).”The Special Economic
Zones of the Greater Mekong
Subregion: Land Ownership and
Social Transformation,” Land
Grabbing, Connect and Agrarian
Environmental Transformations:
Perspectives from East and
Southeast Asia. Chiang Mai:
Chiang Mai University.